

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășii economice
Foaia oficioasă a „Centralei Tovărășilor” și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor”, amîndouă în Orăștie.
— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Aduș economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua Duminică.

Întocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul III.

ORĂȘTIE, 2 15 August 1908.

Nr. 18

Asociațiunea pentru tovărășiile economice.

În adunarea generală a Asociațiunii, pornindu-se de la dăria de samă a Comitetului despre mersul treburilor acestei însoțiri culturale în anul trecut, — s'au auzit iar plîngerii, că poporul nu înțelege Asociațiunea, nu o îmbrățișează cu căldura ce s'ar cădea, și altele. Și să căutau cari vor fi pricinile și cari ar fi mijloacele de schimbare a lucrurilor? Unul a propus una, altul alta.

Peotul Grațian Flonta întrînd în vorbă a spus, că dă de 30 ani decînd urmărește lucrările Asociațiunii, a băgat de samă aceeași înțelegere, mai drept zis aceeași lipsă de înțelegere la țaranii noștri față de Asociațiune.

»Și asta — a zis numitul domn preot, — nici că va fi altfel pînă ce Asociațiunea nu va ști lega de sine materialicește pe țărani, ceea-ce va ajunge-o numai prin tot felul de însoțiri economice, pe care Asociațiunea ar trebui să le înființeze prin sate și să le ție sub ocrotirea sa!

Cuvintele numelui domn preot au stîrnit puțină mișcare, prin tonul acesta acuzi îndrăzneț spus în această adunare culturală, și s'a născut o viuă discuție asupra acestei păreri.

Între alții dl profesor dela Beiuș, Vasile Ștefănică, bărbat luminat și de inimă, a cerut ca negreșit să li-să deie în deosebi pentru părțile bihorene, un conferențiar a-nume!, care să ducă lumina economică în popor. Că la Beiuș sunt profesori, dar specialiști în ale economiei nu au, și de acest lucru e mare trebuință. Căci numai pe temeiuri de bunăstare

materială, ajunsă prin o economie înțeleaptă în toate, să poate ajunge mai repede și la o înălțare culturală.

Discuția asta, din fericire, s'a sfîrșit cu bine, căci adunarea a primit popunerea comitetului, de a plăti din centru un conferențiar, care să umble din despărțămînt în despărțămînt, făcînd propoveduire pentru înființarea de însoțiri, tovărășii economice!

Iată o hotărîre, care pentru noi înseamnă o bucurie mare, căci e o dovadă nouă, că pe ce cale bună am pornit noi dintru început, cînd, prin această foaie, ne-am pus cu toate puterile pe propoveduirea ideilor economice, și între ele deosebit pe cea a însoțirilor, a tovărășiilor, economice, pîrghia singură ducătoare azi la scop.

Ne bucurăm, văzînd pe bărbății puși în slujba răspîndirii culturai în popor, că vor să-și înțeleagă în viitor menirea în chipul cel mai cuminte, cercînd a împreuna frumosul învățăturilor luminătoare de minte, cu folosul economic. Și anume un folos, la care să dorește să fie împărțășit în întîia linie poporul țaran, această sănătoasă și singură talpă a țării, spre care noi din capul lui și totdeauna ne-am îndreptat mai ales privirea.

A recunoaște însămnăta-masa masselor, păturilor mari de popor, și a năzuî la luminarea și înălțarea lor, e azi singura politică bună!

Ba adunarea dela Șimleu ne-a adus și altă bucurie, prin aceea, că învățatul profesor A. Bârsan, dela Brașov, vice-președintele Asociațiunii, în vorbirea sa de deschidere, mai ales asupra păturilor largi ale poporului și-a avut îndreptată privirea sa, și atît dela preot,

cît și dela dascăl, și dela advocat și dela medic și dela omul băncii, și dela tot cărturarul, aceea a întrebato: făcuți-a unul fiecare datorința față de popor, în a-l aduce pe el la îmbunătățirea stării sale sufletești și materiale? Îndreptă adecă privirea tuturoră într'acolo, încotro și noi dintru început privim și năzuim, — pentru ce ne și luăm voe a da cetitorilor noștri acest cuvînt frumos, — iar prin hotărîrea adusă de a trimite propoveduiri economice, s'au încununat aceste bune îndreptări a privirilor!

Dorim numai din toată inima, ca la anul să auzim dîndu-să samă că mult și bine s'a putut lucra și făptul în direcția aceasta și roade bogate să ni-să poată arăta!

Umblă — învățînd.

De vre-o doi-trei ani tînurile românești sunt tot mai adeseori cercetate mai ales de tineri studenți, care să pornesc la drum ca să vadă locuri necunoscute, să cunoască oameni și împrejurări neștiute.

Nici un mijloc nu este mai potrivit să-ți cîștigi cunoștințe și mesteșug de traiu, cum sunt călătoriile bine chibzuite și bine făcute.

Oboseala drumului îți este imbelșugată răsplătită prin plăcerile ce ți-le dă la tot pasul o călătorie făcută de bună voie, dar mai ales prin multele cunoștințe de oameni și de traiu ce ți-le poți însuși în astfel de umblări.

Dar noi nu înțelegem călătoriile purtate din gară în gară dela un oraș la altul, unde apoi să-ți pierzi vremea din cafenea în birt, însoțit de unul ori altul dintre cunoscuții ce Te găzduiesc.

La așa fel de călătorii noi nu ne luăm osteneala să ne oprim cum nu ne-am oprit nici odată la descrierea acătării banchet învrîstat cu foarte mîndru dar gol sunătoare toaste.

Căci în convenirile, în întîlnirile noastre noi nu vrem să tînuim chefurile ce să fac — dar dorim să arătăm munca ce s'ar putea face, chiar și atunci, cînd aceasta muncă e o parte a petrecerei, a distracției noastre. Și plăcerile chiar și cele ale călătoriilor, să pot învrîsta cu muncă foarte folositoare atît nouă cît și neamului nostru.

Din lătura asta judecînd călătoriile ce să fac în anii din urmă și la noi Români, — nouă ni-să pare, ba știm din cele văzute și auzite, — că foarte puțini din ai noștri știu și vreau să facă călătorii folositoare.

Felul cum să fac cele mai multe călătorii la noi ne ispiteste să credem, că să fac din „modă” ori mai rău din o măimutare aproape vrednică de rîs.

Intr'o bună dimineață să porneste la drum — fără nici o pregătire, o grupă, ori mai des 2—3 prietini, și umblă tanana din sat în oraș, luînd pe rînd prietini și cunoscuți ca să stea cu ei „de petrecanie”. Cu trupul obosit, cu stomacul stricat, cu capul buiguit de nopțile nedurmite, — să întorc apoi acasă după 2—3 săptămîni, fără nici o vlagă de cunoștințe, fără să fi cules ori să fi lăsat ceva folositor pe unde au umblat.

Pentru o astfel de călătorie e păcat să se peardă vremea, și e nepotrivit să se ceară găzduirea oamenilor noștri buni.

Alt cum să facă drumurile escursionistii noștri. Să învețe petrecîndu-și și să-și petreacă învățînd.

Cite un ziar, — cite un notiț — de călătorie, fiecare pornit la drum poate să aibă și să folosească. Cu vremea un astfel de ziar îi va reîmprospăta în minte momente dragi, trăite în călătorie.

Pas de pas ar însămna în un astfel de ziar întîmplări veșele, alătura cu informații ce le cîștigă și dela Stan și dela Bran.

Pentru noi Români, ce suntem lipsiți de ori-ce date statistice, de ori-ce informații directe, fie pentru economia noastră, fie pentru stările noastre

sociale ori culturale ori chiar politice purtarea și folosirea astor fel de ziare de călătorie ne-ar fi de neprețuită însemnătate.

Cei ce să îndeletnicesc cu scrisul ar avea izvoare minunate de informații, iar cei tineri și-ar putea clădi minune de praxă de viață pe astfel de însemnări!

Cei plecați la drum și cei ce vor mai porni prin ținuturi românești în vara asta și d'aci înainte — asculte-ne sfatul: cu-leagă informații de tot felul și în tot locul, căci numai așa să poate zice că având *plăcerea călătoriilor*, vor avea și *invățătura* ieșirii în lume.

Frumoase adevăruri spuse la adunarea dela Șimleu.

Vorbirea vicepreședintelui Bârsan, — frumoasă privire asupra trecutului; — recunoașterea vredniciei poporului în toate vremile; — întrebarea la adresa cărturarilor noștri care cum își împlinesc datoria față de înălțarea poporului?

Adunarea asociațiunii la Șimleu a fost deschisă de vicepreședintele Andrei Bârsan, prin următoarea prea frumoasă vorbire:

Priviri napoi prin veacuri.

Pentru a doua-oară să întrunește însoțirea noastră culturală în aceste locuri istorice, unde odinioară a răsunat tuba romană, când vulturii dela Tibru își luaseră zborul, ca să sfășie bălaurii dacici, și astfel să pună temelie poporului românesc.

Punând piciorul pe pământul acesta clasic, fără voia noastră, ne simțim transpuși cu 18 veacuri înapoi, și par'că vedem înaintea ochilor noștri sufletești cohortele romane înaintînd biruitoare sub conducerea centurionilor și a tribunilor militari, vedem aquila romană (Vulturul, care era steagul, pajura Romei) înălțîndu-se triumfătoare pe ruinele satelor și orașelor dacice, pe Dacul cerbicos îngenunchiat de Romanul învingător; vedem apoi, cum numărîși coloniști din diferite părți ale vastului imperiu, guvernate de metropola dela Tibru, se așează în cîmpiile lipsite de locuitori ale provinciei de curînd cucerite, cum să ridică sate și orașe nouă în locul celor dărîmate, cum să înalță valuri de apărare și să croiesc tabere întărite, cum să aștern drumuri nouă, dintre care unul ajunge dela Istru până la Porolissum, în părțile acestea de Miază-noapte ale frumoasei provincii, cuprinse de marele împărat. Admirăm geniul roman, care nu să mulțumește a cuprinde numai aceste frumoase ținuturi, ci caută totodată a le face părtașe culturalei romane: Cîmpiile să acopăr de lanuri bogate; muntii încep a răsună de loviturile băieșilor, cari caută a scoate la iveală

comorile ascunse în lăuntrul pământului: să împodobesc cu temple, băi, teatre și amfiteatre; meseriașii întruniți în colegii, își lucră cu hărnicie meseriile lor; *negustorii* schimbă mărfurile provinciei cu ale neamurilor învecinate; luntrașii plutesc cu sare, grâne și lemne, pe undele gălbui ale Murășului, ale Tisiei și ale vecinului Samus; *arginturii* din piețele tirgurilor abia răzbesc a schimba monedele, care curg din toate părțile lumii; preoții aprind jertfe pe altare și înalță imnuri de laudă Zeilor nemuritori, cari au revărsat atîta îmbelșugare peste „Dacia fericită“.

Dar iată, că nori negri încep a să arăta din toate părțile. O furtună cumplită să pornește din miază-noapte și din răsărit. Neamuri nouă dornice de pradă, năvălesc asupra provinciei înfloritoare. Intreaga împărăția romană să clatină. Impărații îngroziți retrag legiunile dincolo de Dunăre și atunci neamurile străine, în tocmai ca un potop, să revarsă asupra Daciei romane. Cîmpiile sunt pustiite, orașele și satele pradate și dărîmate până la pământ, cultura română e nimicită, iar bieții coloniști sunt siliți a-și căuta scăpare în sinul munților, și în urma lor cum zice poetul:

„Cade-o noapte 'ntunecoasă,
Noapte oarbă, fioroasă
Ca fundul pământului,
Ca taina mormîntului.“

Iar după veacuri întregi, cînd lumea începe a să mai liniști, cînd întunerecul începe a să mai împrăștia, și cînd păstorii dela munți să coboară iarăși la șes, ca să îngrijască din nou agrii pînțelești, iată că alte neamuri au luat stăpînirea ținuturilor locuite odinioară de strămoșii lor, să ridică clase nouă de oameni, cari iau conducerea țării în mâinile lor, să fac legi nouă și urmașii domnilor de odinioară, ajung aproape robi în pămînturile strămoșești. Și robia aceasta ține iarăși veacuri îndelungate, veacuri de suferințe și de întunerec, până cînd un vînt nou începe a bate pe lume, vîntul mîntuitor al libertății, care sfărîmă lanțurile, împrăștie negura întunerecului și face din robul umilit, om conștiu de demnitatea ființei omenești.

Iată, cum locurile clasice, în care ne aflăm, ne-au făcut, cu voie, să aruncăm o privire asupra trecutului nostru.

Trist și dureros a fost acest trecut și nu odată în cursul lui a fost în cumpănă chiar viața neamului nostru. Și dacă cu toate acestea Românul a putut trăi ca Român până în ziua de astăzi păstrîndu-și numele său strămoșesc, obiceiurile sale deosebite, portul și mai pe sus de toate aceea comoara nestimată, moștenită din moși din strămoși, care-l deosebește de toate celelalte neamuri împrejmuitoare și care este cea mai strălucită dovadă a originii sale nobile: *limba românească*, —

are a mulțami, credinței sale ne-strămutate în Dumnezeu și conștiinței sale alese, care nu l'a părăsit nici cînd, și care i-a dat putere, să înfrunte primejdiile cele mai mari.

Dar pe lângă credința în Dumnezeu trăinicia și statornicia dovedite în cursul atâtor veacuri, încă o însușire caracteristică însoțit poporul nostru în tot trecutul său atît de viforos și aceasta este dorul său de lumină, *nizuința sa spre învățătură*.

Biserica, școală.

În timpurile mai vechi ale iobăgiei, cînd școala era un bun dat numai claselor stăpînitoare cînd știința era o îndeletnicire mărginită la un număr restrîns de oameni, singurul loc de învățătură al Românului era biserica, care-l mîngăia cu sfințele sale învățături în năcazurile sale, îl întărea în clipele de desnădejde și față de care tocmai pentru aceea se lipea din ce în ce mai mult.

Vremi mai răzbnate.

Indată ce însă sosiră vremuri mai bune, indată ce pe tronul țării să urcară domnitori cu suflet bun și luminați, cari lăsară să pătrundă o rază de lumină și la iobagul încătușat, dorul de învățătură prinse rădăcini adânci în inima Românului și în toate părțile țării începură a răsări, întocmai ca seara stelele pe cer, una câte una acele școluțe acoperite cu șindrili, cu paie sau cu stof, în care să învăța carte românească de copii țărănilor români, la început fie și numai Bucovna, Ceaslovul și Psaltirea, cu slovele lor cirilice. Iar după ce ideile de libertate și egalitate, răsărite în țările Apusului, pătrunseră și în văile umbroase ale Carpaților, după ce iobăgia să desființă și o viață nouă părea, că începe pentru popoarele din această țară, sefa de lumină să aprinse și mai mult în inimile Românilor, așa încât istoria poporului nostru din ultimele două veacuri nu este altceva, decât nizuința dela întunerec spre lumină, lupta nobilă a unui popor pentru *înălțarea din umilința trecutului*, prin știință, prin învățătură, prin cultură!

Și câte jertfe, câte silințe nobile, se depuseră în această luptă pentru lumină!... Miile de școli populare, pe care le avem astăzi, cele câteva școli secundare (gimnaziu) de băieți și de fete, instituturile pentru pregătirea preoților și învățătorilor, feluritele însoțiri culturale — sunt tot produsele acestui dor de înaintare prin lumină, prinosul adus de neamul acesta de iobagi pe altarul culturii, și care va forma pentru totdeauna cel mai înalt titlu de glorie a lui.

Nu din prisosul averilor feudale, adunate de veacuri, s'au făcut toate acestea, nici din comorile stoarsei,

dela alții, ci din obolul fostului iobag, pe cari mulți îl țineau până ieri alaltăieri incapabil de o idee mai înaltă și de un sentiment mai ales, din sudoarea vărsată de el pe ogorul dătător de hrană, din opintirea aproape supraomenească a brațelor lui, din filerul văduvei, pe care Mîntuitorul Christos l'a prețuit mai mult, decît banii de argint și de aur vărsați cu îngîmfare de cei bogați în vistieria bisericii!

Cu toții cunoașteți povestea populară despre „Prislea cel voinic și merele de aur“. Cînd Prislea voeste să iasă de pe tărîmul celalalt, cel întunecat, la lumină cu ajutorul Sgripsoroaicei, pe aripele căreia să află și căreia îi făgăduise, că-i va da în zborul ei o sută de bucăți de carne ca să nu slăbească din puteri și cînd tocmai aproape de gura peșterii uriașe i-să sfîrșește carnea și este gata să cadă iarăși în întunec, el nu să mai gîndește mult, ci scoate paloșul din teacă și taie o bucată de carne din coapsa lui, pe care o dă Sgripsoroaicei.

Asociațiunea.

Un product al nizuinței acesteia spre lumină este și însoțirea culturală, care ne-a adunat aici, întemeiat înainte de aceasta cu 47 ani, și menită de urzitorii ei sprîjinirel tinerei noastre literaturii naționale și *răspîndirei învățăturii în straturile cele mari ale poporului*.

Cu deosebire scopul acesta din urmă, l'au avut în vedere fericirii întemeietorii ai însoțirii, noastre și în privința aceasta „Asociațiunea“ a și izbutit a făptui *cîte ceva* în răstimpul de aproape o jumătate de veac, de cînd viețuiește.

Era vorba de împlinirea (prin așezarea scopurilor Asociațiunii adecă) unei datorii frățești, de răsplătirea unui împrumut din partea fruntașilor noștri, față cu masa cea mare a neamului.

Același aluat!

Poporul nostru, din fericire, nu cunoaște deosebire de clase sociale. *Cu toții noi cărturarii am răsărit din aceeași colibă țărănească*: unii mai curînd, alții numai în timpul din urmă. Singura deosebire între noi poate fi, că unii ne-am hrănit în copilărie cu prescură de grîu curat, iar alții cu pâne neagră de săcară, *dar' ambele frămîntate de aceeași mînă harnică a țărâncei române și dospite cu același aluat...*

Ca să nu uite „domnii“.

Imprejurările, și poate și hărnicia personală, ne-au făcut pe unii mai învățați, mai avuți sau mai cu vază decît fratele nostru, rămas la coarnele plugului.

Nu trebuie să uităm însă, că pentru a ajunge la învățătura, la averea și la vază, de care ne bucurăm astăzi, părinții, sau dacă nu moșii noștri, au jertfit aproape

tot avutul lor, ba adeseori au și tras chiar și bucătura dela gură, numai ca să ne vadă „domni“ și să putem duce o viață mai ușoară, cum judecau ei cu mintea omului mîncat de iobăgie, lăsînd astfel de cele mai multe ori în lipsă pe frații noștri de acasă, rămași și mai de parte în suian și în opinci.

Ar fi un păcat strigător la cer, dacă am da uitării aceste jertfe și dacă n'am căuta să întorcem fratelui nostru dela țeară, aceea ce părinții noștri au luat dela el, ca să ne poată crește pe noi!

De aceea între cărturarii noștri și între săteni, nu poate să fie nici o deosebire de interese, nici o deosebire de aspirațiuni! Cu toții suntem fii aceleiași familii, vaza unuia este vaza tuturor, binele unuia este și binele celui alt, iar durerea ori-și-căruia din membrii familiei, să resfrînge asupra familiei întregi!

Cu toții am răsărit din aceiași tulpină, deși unele ramuri au rămas mai jos, iar altele s'au înălțat mai sus: toate însă să hrănesc din același suc dătător de viață, supt din pămînt de aceleași rădăcini. Cînd aceste rădăcini să vor putrezii, sau să vor usca, întreg arborele este amenințat cu pierire!

Tot din aceleași motive, nu pot fi deosebiri nici în ceea-ce privește caracterul culturii noastre naționale. Cultura noastră nu poate fi decît una și aceiași, întemeiată pe însușirile caracteristice ale poporului nostru. Literatura noastră, dacă voește să rămînă originală, trebuie să se hrănească din concepțiunile poporului și să-și îmbrace produsele în graiul vorbit de el; arta noastră va produce lucruri de preț, numai sprijinindu-se pe motive păstrate în popor. Altfel amîndouă nu vor fi altceva, decît niște imitațiuni fără nici un preț, niște plante șubrede, cari vor fi culcate la pămînt de cel mai mic vîntușor.

În viața practică, ca și în cea intelectuală, pătura cărturarească nu să poate desface de grosul poporului nostru dacă nu voiește să ajungă o floare fără rădăcini, un vas fără cîrmă un chip înșelător, ca apa morților, care să pare că trăiește un minut, pentru-ca în al doilea să dispară fără nici o urmă.

Așa au judecat înaintașii noștri, și cu gîndul de a ajuta pe cei mulți, de a lumina și pe cei lipsiți de învățatură, de a povățui și pe cei rămași în întunec, de a crea o cultură trainică națională, au înființat această însoțire culturală. Frații mai mari, mai iscușiți și mai cu dare de mână, s'au însoțit întru dînșii, ca să vie în ajutorul celor mai mici, mai neajutorați și mai suferitori, și astfel cu toții împreună să sprijinească casa părințească și să susțină vaza

familiei celei mari românești din această țară.

De aceea Asociațiunea nici nu este o însoțire restrînsă a cîtorva oameni cu aceleași îndeletniciri, ci este tovarășia tuturor acelora, cari poartă în inima lor dorul pentru înaintarea neamului românesc, din această frumoasă patrie, iar adunările generale ale ei sunt sărbări ale întregii obști românești, zile mari, scrise cu roșu pentru ori și care Români cu inima la loc.

Mîna pe inimă.

Zile de bucurie sunt aceste adunări pentru fiecare fiu adevărat al poporului nostru dar totodată zile de meditațiune, de reflexiune și de reculegere. Cu prilejul lor fiecare Român de ori și ce stare și cu ori și ce poziție socială, este dator a-și pune mîna pe inimă și a judeca serios, dacă și-a făcut pe deplin datoria față de frații săi de aceeași limbă și de același sînge?

Preotul.

Tu, preot român, ești dator a-ți da seama la zile mari ca cea de astăzi, dacă ai învățat cu destulă rîvnă pe poporeni tăi cuvîntul lui Dumnezeu, dacă i-ai îndemnat cu cuvîntul și cu tapta la dragoste frățească, la pace și la ajutor împrumutat, dacă ai mîngăiat pe cel întristat, ai întărit pe cel cuprins de desnădejde, ai povățuit pe cel nedumerit, ai îndreptat pe cel rătăcit, ai dat ajutor celui strîmător și tuturor acestora le-ai sădit în inimă iubirea de Dumnezeu de neam și de țară?

Dascălul.

Tu, dascăl român, trebuie să te întrebi, dacă ai sămănat între odraslele incredințate îngrijirii tale sămînța adevăratei științe, dacă ai deprins pe școlarii tăi prin pilda ta cu adevărul nefățurit, cu însușirea neprefăcută, cu dragostea de muncă făcătoare de minuni, cu iubirea de-apropelui și cu puterea de a-și stăpîni patimile și pornirile și a-și îndrepta voința spre tot ce e nobil, frumos și bun?

Advocatul.

Tu, om al legilor, să-ți dai seama, de ai învățat pe frații tăi să trăiască în bună-înțelegere unii cu alții, dacă ai împăcat pe cei învrăjbiți, ai apărat pe cei nedreptății și, în genere, prin lucrarea ta ai căutat să iasă biruitoare dreptatea și adevărul?

Medicul.

Tu, învățacelul lui Aesculap, medicule, întrebă-te dacă ai sfătuit pe cei mai puțini pricepători, cum să-și păstreze sănătatea, dacă ai alergat la timp în ajutorul celor bolnavi și dacă ai întrebuitat toată știința ta pentru restabilirea sănătății lor sdruncinate?

Scritorul.

Tu om al condeiului și prietin al Muzelor, gîndește-te, dacă ai dat neamului tău, tot ce putea aștepta dela tine, dacă ai fost în adevăr preot neșovăitor al adevărului și al frumosului, dacă prin scrisese tale ai propagat între frații tăi iubirea de neam, de patrie și de libertate?

Băncarilor.

Tu pricipătorule în ale banilor, judecă prin lucrarea ta ai contribuit la întărirea materială a neamului tău, dacă împrumutul dat fratelui tău a fost într-adevăr spre binele lui, sau doară l-a încurcat și mai rău și l-a apropiat de totala ruină?

Plugarilor.

Tu, plugar cu carte, dă-ți seamă dacă ai învățat pe frații tăi mai puțin luminați, cu pilda cu cuvîntul și cu scrisul, cum să-și îngrijească mai bine țarinile, cum să-și păzească vitele, tovarășele sale de muncă și peste tot, cum ar putea să aibă mai mare folos din munca sa atît de grea și adeseori atît de slab răsplătită?

Femeilor.

Voi, femeile dela oraș, și în genere acelea, cari a-ți avut parte de mai multă învățatură, nu pregetați a vă întreba, dacă a-ți sfătuit pe surorile voastre, cum să-și îngrijească pe copilașii lor, podoaba lor cea mai prețioasă și speranța de mine a poporului nostru, cum să-și conducă gospodăria lor și cum să dea mîna de ajutor soților în purtarea greutăților zilnice?

Membrii Asoc.

Iar noi toți, membrii ai acestei Asociațiuni, să ne întrebăm, dacă am făcut în cursul anului, tot ce puteam face în cadrele ei spre binele și spre înaintarea neamului, din care facem parte?

Dacă răspunsul, ce ni-l vom da la aceste întrebări, fiecare pentru sine și toți împreună, va fi mulțumitor, să ne bucurăm împreună cu bucuria aceluia, care și-a împlinit datoria; iar de cumva conștiința noastră ne-ar spune, că n'am făcut ceea ce să putea aștepta cu drept cuvînt dela noi, ba chiar am dat cu totul uitării datoria noastră, să ne recunoaștem greșala și să ne propunem cu hotărîre în inimile noastre a o îndrepta pe viitor.

Așa nu mai vor fi adunările noastre niște serbări în adavăr, înălțătoare, așa vor fi niște prilejuri de reculegere și de îmbărbătare în nișintele noastre spre lumină și spre progres.

Lăsînd la o parte orișice preocupare, fiecare din noi să ia parte la adunări cu inima curată, cu hotărîrea de a da pentru binele obșteșc tot, de ce e capabil sufletul său și inima sa, sfințenia, cu care ne apropiem de altarul dumnezeesc, ca să primim Sfintele Taine ale înfrățirii creștinești.

Deviza noastră într'o adunare de înșămînatătea celei de astăzi trebuie să fie:

Totul pentru cultura noastră, totul pentru asigurarea viitorului neamului nostru!

Și această deviză trebuie sigilată fără întîrziere cu faptele noastre!

Aceasta o pretinde dela noi originea noastră, trecutul poporului nostru, suferințele seculare, îndurate de strămoșii noștri pentru a ne putea lăsa ca moștenire limba și naționalitatea, jertfele aduse de bărbații mari ai neamului nostru, demnitatea noastră de oameni și interesul bine priceput al patriei noastre mult iubite.

Și fiindcă este vorba de bărbații mari ai neamului, nu cred să pot încheia mai bine vorbirea mea, decît reamintind cîteva din cuvintele marelui dascăl, pe care l-a dăruit Sălajul poporului nostru, care formează gloria Românilor din acest ținut și dela nașterea căruia se împlinesc tocmai o sută de ani (Bărnuț):

„Cultura fiecărui popor astăzi e măsura fericirii și a siguranței lui doară mai mult, decît a fost oare cînd“...

„Iată ce însemnătate are limba națională la toate gințile: ea regulează mișcările vieții la toate, ca creerii mișcările trupului; le însuflețește și le înalță dacă o stimează cum se cade. Lipsa ei le duce la barbarie, dacă nu știa să se servească cu ea. Numai în brațele ei crește arta și știința numai cu aripile artei și științei zboară industria și negoțul, numai în aceste, grădini înflorește fericirea națiunilor“...

„Acea ce este apa pentru pești, aerul pentru zburătoare și pentru toate viețuitoarele, ce este lumina pentru vedere, soarele pentru creșterea plantelor, vorba pentru cugteare, aceea e naționalitatea pentru ori-care popor; într'insa ne-am născut, ea este mama noastră; de suntem bărbați, ea ne-a crescut; de suntem liber, într'insa ne mișcăm; de suntem vii, într'insa trăim; de suntem supărați, ne alină durerea cu cîntecele naționale; prin ea vorbim și astăzi cu părinții noștri cari au trăit înaintea de mii de ani.

„Naționalitatea e îndemnul cel mai puternic spre lucrare pentru fericirea genului omenesc. Pe care nu-l trage inima a lucra pentru a națiunii sale glorie și fericire, acela nu e decît un egoist pentru umanitate, pe care păcat, că l-a decorat natura cu tormă de om! Naționalitatea e libertatea noastră cea din urmă și limanul salutei noastre viitoare“.

Inchinîndu-mă memoriei bărbaților, cari au rostit înainte cu 60 de ani aceste adevăruri, declar adunarea generală a „Asociațiunii“ din anul acesta de deschisă.

Rata vremii.

— Spicuirii și ocoșeli. —

„Tribuna“ dela Arad a publicat un articol în care să întreba dacă în fața marilor greutăți, ce să imbulzesc pentru susținerea școalelor în urma legii lui Apponyi, n'ar fi mai cuminte să părăsim școalele să nu ne mai batem capul cu ele, iar banii ce i-am „cruța“ așa fel să-i dăm pentru cărți și gazete — să înțelege românești. Unul, căruia i-s'a părut ciudate scrisese din „Tribuna“ — răspunde în foaia „Țara Noastră“ dela Sibiu și îl dăscălește bine și potrivit pe omul „Tribunei“, căci nu e bine să vorbești nici o dată de funie în casa spânzuratului. Ți-ai găsit'o! „Tribuna“ răspunde și cu toate că să îngrozește de scrisul pentru părăsirea școalelor — în loc să se recunoască o greșală de tactică, cel puțin, îl ia subțire de tot pe omul „Țării noastre“.

Cum s'a început capacitatea, amenința să fie fără de sfârșit. Dar pe noi nu asta ne privește. Cearta o isprăvesc ei și fără noi.

Țintuim aici însă năravul rău de a nu te da convin nici pentru o lume — mai ales ca gazetă românească. S'a dat la noi datina, că aproape fiecare gazetă de-a noastră să țină cu ori-ce preț să-și spele „harapul“ — fire-ar acela ori-cît de negru. În chipul asta apoi nu vezi gazetele noastre angajate în o propagandă continuativă de idei, nu le vezi onorindu-și împrumutat scrisese, nu le vezi muncind împreună — decît doar' în fraza cu programul... Atunci pentru-ce ne mai plîngem de lipsa abonaților?..

*

Am întîlnit un preot venerabil ce încă nu era director de bancă. Cu toate aceste — poate în nădejdea de a să face „director“, spunea cu multă însuflețire, că urmărește chestiunile de economie națională. — Azi — zicea preotul meu, care de altfel putea să fie și avocat român — chestiunile economice stăpînesc lumea. Și eu le urmăresc. Tocmai pentru asta cetesc și „Revista Economică“ dela Sibiu. Dar' îți spun drept că sunt foarte indignat pentru felul cum aceea să redactează azi. Unde ai mai văzut gazetă de a noastră să apere, să se înroleze chiar la carul socializmului mizerabil. De două luni ne tot stîlcește urechile cu „Socializmul“ și ni-l recomandă cu căldură“.

Curios să știu ce anume l'a supărat din articolii lămuritori asupra „socializmului“ pe care îi publică „Rev. Econ.“ l'am întrebât pe omul meu să-mi spună, ce găsește supărător ori primejdios în lămuririle clare, ce cuprinde articolii publicați. Mi-a răspuns fără șovăire și foarte energic: — Nu i-am cettit. Eu nu-mi perd vremea cu astfel de năzdrăvănii. Am văzut titlul. Mi-a fost de-ajuns. Și sunt indignat.

Ei, vedeți Dvoastră: cum să judecă la noi? După titlu! Și apoi astfel de „titulari“ țin să se indigneze, curat cazul cu „ăla“ care s'a indignat că nu știam să-i spun la ce an a murit laureatul nostru poet George Coșbuc!..

Paște murgule, să pască și ațița „indignați“ cîți ni-a dat și nouă Pronia Cerească...

*

Cu ploile mari din zilele trecute a crescut Jiul aproape îngrozitor. De pe dealuri să rostogoleau trunchi mari de brad tăiați de o societate, ce exploatează păduri. În un sat din România doi „gozari“ pîneau povoiul. Și cînd au văzut că aduce lemne, au cumpărat munca oamenilor săraci cu cîte 10 bani de trunchiul scos cu chiu și vai, pe care apoi ei să-l vîndă cu 7—8 franci.

Oameni de omenie au sfătuit pe cei dela stăpînirea comitatului să dea poruncă aspră, ca lemnele prinse să fie a bisericii, iar munca oamenilor să o plătească. Căci și așa lemnele erau a nimănu.

Ce să vezi însă. „Gozarii“ noștri s'au năcăjit foc și au început să dea din mâni și din picioare, grîind:

— Dăm și noi ce e a bisericii dar' averea noastră să nu ni-o ia nimeni. Doar' n'o să ne scoată și sufletul din oase pentru biserică!

Cîți astfel de „gozari“ avem și noi?

Și nici nu să rușinează!

STIRI

Boală de vite, armurare, (antrax), este în comuna vecină Romos, pentru-ce comuna a și fost pusă sub carantină, nefiind iertat a să mai scoate vitele din ea la tîrg ori pentru căraușit prin alte comune. Au și murit cîteva vite.

Asemenea au murit de curînd două vite în Tămășasa.

Și prin cîte alte comune să potop vite de ale oamenilor noștri, lăsînd curtea lor în sărăcie, ori dîndu-o napoi în bunăstare, așa că peste 5 ori 10 ani abia ajunge iară acolo unde a fost cînd l'a atîns năcazul cu potopul în vite.

Ce binefacere, ce dar dela Dzeu ar fi pentru bietul nostru popor econom *asigurarea vitelor* contra pagubei, — lucru înlă care ostentim și nădăjduim că în toamnă să-l putem totuși în picioare.

*

A 18-a expoziție de vite de prăsilă a „Reuniunii române agricole sibiene“, precum aflăm, se va aranja cu abatere dela „programul de lucru“ al reuniunii, nu în comuna Săcel, ci în comuna Șura-mare. Schimbarea localității a fost pricinuită de seceta ce a domnit în vara aceasta. Locuitorii din Săcel și jur, cu o prăsilă de vite slăbută și și aceasta rău ținută din lipsă de nutreț, au cerut să nu să țină expoziția acolo, ci în altă parte, mai puțin sbicuită de urmările dezastrole ale secetei. Economii noștri din Șura-mare și din comunele învecinate, cu o prăsilă de vite superioară și cultivându-și nutrețuri măiestrite pe o scară mai întinsă, au primit cu dragă inimă, ca expoziția pentru a. c. să se țină acolo. La apelul comitetului reuniunii s'a hotărât, ca expoziția să se țină Duminecă, în 6 Septemvrie n. c. Admise la expoziție vor fi vitele locuitorilor noștri din Șura-mare, Slimnic, Hamba, Gușterița, Bungard, Șura-mică și Turnișor. Pentruca buna reușită a expoziției să fie asigurată, s'a instituit nu comitet aranjator local, compus din fruntașii comunelor admise, cu scopul de a îndemna populațiunea la ținerea în

curățenie a vitelor, la buna hrănire a lor, cum și la participarea la expoziția din 6 Septemvrie n. c. În furntea acestui comitet să găsește, între alții, parohul nostru Nicolae Opriș și învățătorul Ioan Opriș din Șura-mare. Precum aflăm, reuniunea economică săsească va aranja și ea tot în Șura mare o asemenea expoziție, însă la 1 Octomvrie n. c.

Publicațiune

pentru cei-ce au felurite beuturi spirituoase la casă, cari, după noua lege pentru spirt, sunt a să supune de nou măsurării pentru dare.

Totî aceia, cari au în proprietatea lor oare-cari cătățimi de astfel de beuturi spirituoase ferte, ori licoruri, cari la 1 Septembrie 1908 vor fi fost date deja folosinței ori comerțului liber, adecă pe cari a fost pusă deja darea după legea XX. 1899. despre darea de spirt, asemenea și aruncul după darea de spirt, prescris de legea XXIV. 1899. și anume, dacă au atîta beatură că aceea conține mai mult de 10, respective 5 litre alcool (spirt curat), sunt obligați în senzul legii nouă: XXVIII. 1908 §§-ii 121 și 123, *a înștiința până cel mai tîrziu în 3 Septemvrie 1908*, în scris, în două exemplare, cătățimea și conținutul de alcool al beuturilor, cît și comuna și localul unde să păstrează beuturile. Înștiințarea să face la despărțămîntul de finanți, în a cărui cerc cade localul unde să păstrează beuturile, fără conziderare că aceste beuturi să țin în localul propriu sau în loc străin.

Dacă cătățimea întregă a spirituoaselor ferte ce să află la acei particulari cari în senzul articolului de lege XXV. 1899, au drept de vînzare, e de 10 litre, iar în alte case private dacă stăpînul casei nu are mai mult ca 5 litre de alcool, aceste cîntități *nu trebuie înștiințate*.

În toate celelalte cazuri însă trebuie înștiințată întreaga cîntitate trecută deja în comerț liber. Aici e a să înțelege și cîntitățile de 10, respective 5 litre, cari nu cad sub aruncul după darea de spirt.

Nu cad sub obligămîntul înștiințării parfumurile din vînzătoarele mici, dacă greutatea lor nu trece peste un kilogram.

Blanchetele (tipăriturile) de lipsă la înștiințare, să pot căpăta, pe lîngă restituirea speselor aceluora, la fiecare district de finanți.

Înștiințarea cîntității de beuturi ce are, cît și plata aruncului de dare după acestea, e datoria proprietarului.

Dacă are cineva în același sat (oraș), dar în diferite localuri, beuturi spirituoase, înștiin-

țarea acestora să se facă laolaltă pe o hîrtie; însă dacă aceeaș persoană are în mai multe comune cîntități de beuturi spirituoase, acestea trebuie înștiințate deosebit după fiecare comună, pe cîte o blanchetă separată.

La likeruri ori rozoliă, dacă conținutul de zahăr face barem 10 kilograme la hectolitru, conținutul de alcool nu trebuie anunțat, ci interesatul poate anunța toată cîntitatea de licor și rozoliă cu 35 grade de alcool per hectolitru. La caz că nu să folosește de acest favor la toată cîntitatea beuturilor de această speție, atunci e îndatorat a comunica conținutul de alcool al cîntității întregi.

La esențe, parfumării, articole cosmetice, medicamente și preparate medicale, cari cad sub aruncul de dare, nu trebuie anunțat conținutul de alcool, fie acela în ori-ce cîntitate.

Acele cîntități de alcool, cari, pe lîngă procedul legal în senzul art. de lege XV. 1894, sau în senzul art. de lege XVII. 1899, modificînd pe cea dintii — au fost trecute din regatele și țările reprezentate în „Reichsrat“, sau Bosnia și Herțegovina încă înainte de 1 Septembrie 1908 pe teritoriul țării coroanei ungare, dară aici n'au ajuns numai în 1 Septembrie sau după acest termen, nu cad sub obligămîntul altor anunțări, decît cum prescriu legile aici amintite (1894 XV., 1899 XVII).

Însă, cînd spirituoasele, cari stau sub obligămîntul anunțării, sunt în cele dintii trei zile ale lunii Septembrie pe drum, fără a fi deja anunțate și puse sub arunc de dare, atunci cel care le primește e îndatorat a face înștiințarea lor și a plăti aruncul de dare în decurs de 48. ore dela sosirea spirituoaselor.

În caz că s'ar întrelăsa anunțarea cîntității spirituoaselor ferte, aflătoare deja la 1 Septembrie 1908, sau la caz că cîntitatea de alcool anunțată e 10% mai puțină, decît cîntitatea care să găsește din partea organelor oficioase (finanți), atunci în senzul articolului de lege XXVIII. 1908. §. 121, *să va da pedeapsă de bani, de patru până în opt-ori mai mare, ca aruncul ce s'a tăimuit sau era expus primejdiei perderii*.

Alte neadevăruri ce s'ar afla în înștiințări, cari nu să refer la cîntitatea alcoolului, să vor pedepsi cu pedeapsă de bani dela 20—200 coroane.

Deva, 6 August 1908.

Direcțiunea reg. ung. a finanțelor din Deva.